

**Рішення спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Спеціалізована вчена рада Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 03 «Гуманітарні науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Авторська інтенційна сенсорика та моторика в художньому англійському, українському та німецькому дискурсі» за спеціальністю 035 «Філологія» 11 квітня 2023 року.

Антонова Марія Вікторівна

1997 року народження

Громадянка України

освіта вища: у 2019 році закінчила Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського за спеціальністю «014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська, німецька))».

У 2020 р. вступила до аспірантури Донецького національного університету імені Василя Стуса на кафедру загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології за спеціальністю 035 «Філологія».

Дисертацію виконано в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: Загнітко Анатолій Панасович, доктор філологічних наук, професор, декан факультету філології, психології та іноземних мов Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Здобувачка має 11 наукових праць: 1 стаття у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз; 1 наукова публікація у колективній монографії; 5 статей у наукових фахових виданнях України; 4 тез доповідей, зокрема:

Статті у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Zahnitko A., Hnatiuk L., Antonova M. Structural Configuration of the Text World Polymentality Representation. *Studies about Languages (Kalbų studijos)*. 2022. №40. Pp. 5–16. DOI: [10.5755/j01.sal.40.1.29962](https://doi.org/10.5755/j01.sal.40.1.29962) (Scopus)
<https://kalbos.ktu.lt/index.php/KStud/article/view/29962>

Keywords: polymentality, author's sensorics, figure, background, perception, text.

Наукові публікації у колективних монографіях:

2. Грабович М.В. Природа авторської сенсорики як іманентної властивості художнього тексту. *Scientific developments of European countries in the area of philological researches: collective monograph*. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. P. 1. Pp. С. 118–134. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.1.7>

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/45/855/1895-1>

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Гнатюк Л.Я., Антонова М.В. Вимір авторської сенсорики у творі С. Моема «Театр». *Мовознавчий вісник*. 2022. №32. С. 84–92. DOI: [10.31651/2226-4388-2022-32-84-92](https://doi.org/10.31651/2226-4388-2022-32-84-92)

Ключові слова: авторська сенсорика, перцепція, перцептивна лексика, модули перцепції, лінгвосенсорика, синестезія, С. Моем «Театр».

4. Грабович М. Поняття авторської інтенційності в гуманітарних дослідженнях. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Вип. 29. Т. 1. С. 116–121. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/29.209299>

http://www.aphn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_1/18.pdf

Ключові слова: інтенційність, уявлення, пізнання, гуманітарні науки, феноменологія.

5. Грабович М. Сенсорні модули світосприйняття та їх значення в побудові художнього простору твору Е. М. Ремарка «Три товариші». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Вип. 30. Т. 2. С. 131–135. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/30.212294>

http://www.aphn-journal.in.ua/archive/30_2020/part_2/23.pdf

Ключові слова: Еріх Марія Ремарк, «Три товариші», сенсорика, модальність, художній простір, синестезія.

6. Грабович М.В. Інтенційність. Явище авторської моторики в художньому тексті в інтенційному аспекті. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). №2. Ч. 3. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/02>

http://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_3/4.pdf

Ключові слова: інтенційність, моторика, авторська моторика, художній текст, дискурс.

7. Hrabovych M. Modern Approaches to the Study of Authour's Motility in the Artistic Text. *Лінгвістичні студії Linguistic Studies*. 2021. Vol. 41. Pp. 154–161. DOI: [10.31558/1815-3070.2021.41.15](https://doi.org/10.31558/1815-3070.2021.41.15)

<https://jlingst.donnu.edu.ua/article/view/10154>

Keywords: author's motility, sensory, metaphor, non-verbal means of communication.

Тези доповідей, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Грабович М.В. Перцептивна лексика у мовній картині світу. The 10th International scientific and practical conference "*Dynamics of the development of world science*" (June 10-12, 2020). Vancouver, Canada. 2020. Pp. 342–344.

9. Грабович М.В. Технології дослідження авторської інтенційності в художньому дискурсі. *Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 27-28 листопада 2020 р.* С. 77–83.

10. Грабович М.В. Фокалізація авторської сенсорики як концептуальна авторська позиція. The 5th International scientific and practical conference "*Eurasian scientific congress*" (May 17-19, 2020). Barcelona, Spain. 2020. Pp. 568–575.

11. Грабович М. Колірна картина світу як маркер настрою героя художнього тексту С. Моєма. *Лінгвокомп'ютерні дослідження*. Вінниця, 2022. Вип. 15. С. 34–39.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради.

Коваль Людмила Михайлівна, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови, теорії та історії української і світової літератури Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Кравченко Елла Олександрівна, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Залужна Ольга Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Іваницька Наталія Борисівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету:

1. У роботі йдеться про використання методу репрезентативної вибірки мовних зразків. Погоджуємося з дисертанткою, що «статистичні дані, отримані цим методом, мають високий ступінь надійності» (с. 57)» (хоча в роботі це радше кількісні підрахунки). Водночас методологічний підрозділ 1.4. не містить детального опису процедури відбору матеріалу. Чи могла б дисертантка деталізувати, як саме формувалася джерельна база? Таке запитання з'явилося і через неоднакову кількість відібраних одиниць із різномовних дискурсів, з одного боку, та значну різницю в обсязі опрацьованих сторінок творів Михайла Коцюбинського, Сомерсета Моема та Еріха Ремарка (143 др. арк. - українська мова, 249 др. арк. - англійська мова, 589 др. арк. - німецька мова), з іншого.

2. У третьому розділі дисертації М.В. Антонова досліджує авторську моторику, розглядаючи дієслова руху як основні засоби реалізації моторних значень в інтенційних дискурсах. Загалом позитивно оцінюючи напрацювання здобувачки щодо лінгвістичного аналізу функційності лексико-семантичного поля моторики, вважаємо за необхідне зупинитися на кількох моментах. Зокрема, викликає застереження твердження дисертантки про те, що «вітчизняна термінологія у сфері українських дієслів руху є багато в чому умовною й суперечливою...», що є певним відліком під час пояснення семантики парних дієслів руху в навчальній літературі для іноземців та словниках» (с. 48). На жаль, наведені в роботі міркування належно не підтвержені покликаннями на відповідні праці. На нашу думку, в лінгвоукраїністиці (мова йде про роботи К. Городенської, А. Загнітка, С. Соколової, О. Леути, Н. Мединської, І. Альошиної, О. Митрофанової та ін.) дієслова руху (інші назви – переміщення, динамічної просторової локалізації та ін.) вивчено комплексно: як з позицій лексичної семантики, так і через

граматичну категорію аспектуальності та дотичних до неї родів дії, що зумовлено типологічними особливостями граматичного ладу української мови. Говорячи про дієслівні лексеми як виразники авторської моторики, хотілося б також уточнити, чи бралася до уваги синтаксична та семантична синтагматика різномовних дієслів руху при аналізі метафоричних утворень.

3. Позитивним видається прагнення М.В. Антонової дослідити авторську інтенційність всебічно, залучаючи методи і прийоми як антропоцентричних мовознавчих напрямків, так і мовно-структурних. Зокрема, до роботи введено поняття «лексико-семантичне поле». Авторка активно послуговується ним у третьому розділі роботи і оминає його в другому, хоча на перших сторінках дисертації подає терміносполуки: «лексико-семантичне поле сенсорики», «лексико-семантичне поле моторики» (с. 16). Виникає кілька уточнювальних питань: 1) як визначалися ядерні компоненти ЛСП моторики, про які йдеться у роботі на кшталт *стрибати, опускатися, підніматися, забігти, відбігати* та ін.) та які одиниці потрапили до центральної і периферійної частин поля; 2) чи проводився подібний аналіз ЛСП сенсорики.

4. Метою дослідження визначено «встановлення лексичних, граматичних і лінгвопсихологічних особливостей реалізації авторської інтенційної сенсорики та моторики в англійському, українському та німецькому художніх дискурсах» (с.7). Про вираження лексичних і граматичних засобів йдеться також у предметі дослідження (с.7). З огляду на це хотілося б уточнити, чи було визначено, які саме граматичні засоби спеціалізуються на вираженні авторської інтенційності в різномовних художніх дискурсах і чи впливає граматику досліджуваних мов, зокрема тяжіння до аналітизму / синтетизму, на модуси авторського світосприйняття.

5. Як у назві дисертації, так і в змісті роботи дисертантка розмежовує авторську сенсоріку та авторську моторіку як різні шляхи вираження авторської інтенції. У Додатку А до роботи (с. 234) подано ієрархічну схему класифікації авторської інтенційної сенсорики та моторики в художньому

дискурсі української, англійської та німецької мов, відповідно до якої авторська сенсорика та авторська моторика є супідрядними до авторської інтенційності. Водночас у тексті зустрічаємо твердження на кшталт «ЛСП моторики належить до кінесичних засобів вираження авторської сенсорики» (с. 154), «семантичне моделювання авторської сенсорики в художньому дискурсі Сомерсета Моєма відбувається шляхом використання лінгвістичних засобів через сенсорні модуси перцепції (зорового, слухового, дотикового, нюхового, смакового, кінетичного, кінесичного та вестибулярного)» (с. 78). Варто уточнити все ж таки, у яких стосунках перебувають авторська інтенційна сенсорика, авторська інтенційна моторика та їхні модуси до авторської інтенційності з огляду на помічені розбіжності.

Масицька Тетяна Євгенівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки:

1. Комплексний аналіз і пояснення авторської інтенційності сенсорики та моторики загалом логічно витриманий, хоча іноді перевантажений інформацією про змістові деталі сюжетної лінії аналізованих творів (с. 74–75, 76, 77).

2. М. В. Антонова використала поняття смисл: «...об'єктом концептуального аналізу, є смисли...» (с. 61–62); «смиловий простір», «смилова єдність» (с. 111); «смилові глибини» (с. 115). На мою думку, тут варто було б використати поняття *семантика* / *семантичні* / *змістові*.

3. Уважаю за потрібне уточнити переклад реченневих конструкцій з англійської мови на українську: *The missionary fixed his fiery eyes on Dr. Macphail* «Місіонер спрямував свої **палкі очі** на доктора Макфейла» (с. 77), де слово «fixed» потрібно перекласти як «втупив»; «... *as though your bones had suddenly become soft...* – наче всі кістки розм'якшалися (с. 101–102), де речення «... *your bones had suddenly become soft...*» потрібно перекласти як «ніби ваші кістки раптом стали м'якими / розм'якшувалися»; з німецької мови на українську: «...*Unschlüssig wanderte ich umher...* –

Нерішуче скидався сюди-туди (с.180), де речення «*Unschlüssig wanderte ich umher*» потрібно перекласти як «Я нерішуче тинявся туди-сюди».

4. Цілком погоджуюся з дисертанткою, яка, аналізуючи дієслівні лексеми *шуршали, поспішали, згинали, складали, засідали* з текстового уривку (310) (с.178–179), зазначила, що ці лексеми репрезентують цілісну ситуацію (с. 179), однак, на мою думку, їх потрібно визначати не як дієслова руху, а як дієслова на позначення процесу.

5. У висновках, спираючись на кількісні виміри, авторка подала у відсотках частотність функціонування тих чи тих елементів вживання сенсорики та моторики (с. 235, Додаток Б), що цілком виправдане й засвідчує скрупульозність Марії Вікторівни. Цікаво було б почути міркування здобувачки щодо причин саме такої частотності вживання досліджуваних модусів перцепції.

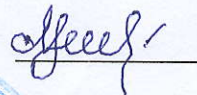
Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Антоновій Марії Вікторівні ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія».

Голова спеціалізованої вченої ради

Людмила КОВАЛЬ

